

6. Natuur en landschap

De ChristenUnie wil dat ook volgende generaties kunnen genieten van de grootsheid van Gods schepping in de natuur. Tegelijkertijd zien we dat de natuur wordt aangetast door milieuvervuiling en verstoring, dat de biodiversiteit (soortenrijkdom) afneemt en dat natuur vaak in de verdrukking komt door economische activiteiten. Wij vinden bescherming van de natuur en het streven naar een natuurinclusieve samenleving belangrijk.

Wij zien de mens als onderdeel van de Schepping, een schepsel tussen de schepselen. Wij hebben wel ten opzichte van die schepselen een bijzondere verantwoordelijkheid gekregen. Omdat wij naar het beeld van God geschapen zijn, zijn we geroepen om te heersen over de schepping. Niet om te domineren, misbruiken en kapot te maken, maar om te bewerken en te bewaren. Omdat wij op God lijken, mogen wij heersen namens hem, en Jezus navolgen, het Beeld van God. Zijn heersen is dienen.

Dit is ook hoopvol. Het is mooi om te zien hoeveel veerkracht God in de natuur heeft gelegd. De natuur reageert vaak positief als wij gebruikmaken van de principes die God in de schepping heeft gelegd. Kijk maar eens hoe het bodemleven reageert als je organische stof toevoegt aan de bodem, of hoe meer bloemen in de berm natuurlijke vijanden van de eikenprocessierups aantrekken. Meestal gaat het om het scheppen van condities en de natuur volgt dan wel, hoewel dat niet altijd precies die natuur is waar je op uit was. De natuur is immers niet maakbaar. Zo machtig is de mens nu ook weer niet. En dat is maar goed ook.

6.1 Natuurinclusieve samenleving

De ChristenUnie streeft naar een natuurinclusieve samenleving waarbij de natuur geen sluitstuk is maar een uitgangspunt. We vinden het belangrijk dat er zorgvuldige regels zijn die de natuur beschermen en willen de natuur weer terugbrengen op het platteland en in de stad. We zijn immers van de natuur afhankelijk voor schoon drinkwater, een gezonde leefomgeving, een koele stad en de opvang van een teveel aan water.

De meeste natuur in Nederland is een samenspel tussen menselijke activiteiten en hoe de natuur daarvan gebruik heeft gemaakt. Bijna al onze bossen zijn ooit aangeplant of worden beheerd, bijvoorbeeld om hout te kunnen oogsten. Heiden en bloemrijke graslanden zijn ontstaan door begrazing. Hiermee heeft heel veel natuur ook cultuurhistorische waarde. Het zegt iets over hoe mensen vroeger leefden. Daarom vinden wij het belangrijk dat lokale gemeenschappen een rol krijgen in het beheer van deze natuur. Het gaat immers om hun landschap en hun erfgoed. Een gebiedsgerichte aanpak, die lokale mensen respecteert en een stem geeft, maakt het mogelijk om gebruik te maken van lokale kennis en ideeën, zodat de plannen en het beheer goed aansluiten bij het gebied. Daarbij willen mensen misschien zelf wel een rol hebben in het beheer of in monitoring. Zo kan natuur een beroep doen op eigenaarschap en trots in de gemeenschap zelf.

Onze keuzes

- + Inzetten op een natuurinclusieve samenleving waarbij aandacht voor natuur en biodiversiteit het uitgangspunt vormen. Voor provinciaal beleid willen we biodiversiteit terugzien in alle ruimtelijk beleid, projecten en beheer;
- + Verstening van de leefomgeving tegengaan;
- + Een betere samenhang van natuur- en klimaatbeleid: klimaatadaptatie krijgt de juiste prioriteit bij de inrichting van het landschap;
- + Uitvoeren van het Deltaplan voor de boerenlandvogels, samen met boeren en agrarische collectieven;
- + Hoge prioriteit geven aan de bestrijding van exoten, omdat invasieve soorten voor veel schade zorgen en soorten verdringen;
- + Nauwere samenwerking tussen provincie, gemeenten, waterschappen, terreinbeherende organisaties, agrarische collectieven, vrijwilligersorganisaties en lokale gemeenschappen;
- + Zorgvuldige en integrale (natuur, water, klimaat, biodiversiteit, landschap) gebiedsprocessen in het kader van het Nationaal Programma Landelijk Gebied.

6.2 Natuurontwikkeling en -beheer

Vogels kijken niet naar het bordje om te weten waar het natuurgebied begint: ze maken gewoon gebruik van het landschap. Natuurbeleid gaat er echter soms wel van uit dat natuur maakbaar is. Zo zijn beheerders soms verplicht om een soort in stand te houden die het moeilijk heeft door omstandigheden die de beheerder niet kan beïnvloeden. Dan kan het natuurgebied nog zo rijk zijn aan soorten, maar toch is het niet goed genoeg.

Wat ons betreft komt er in het natuurbeleid minder nadruk op soorten en meer op robuuste ecosystemen. Dat betekent dat gebieden groot genoeg zijn, verbonden met andere gebieden en dat de condities in die gebieden op orde zijn. Goede condities hangen meestal samen met meststoffen (niet te veel), water (niet te weinig), landschapselementen (variatie) en beheer (deskundig, stabiel, op het juiste moment).

Robuuste ecosystemen zijn niet beperkt tot natuurgebieden, maar natuurgebieden kunnen er wel onderdeel van uitmaken. Natuurbeheer gebeurt niet alleen door de grote professionele organisaties. Ook particulieren, (kleine) landgoederen en boeren dragen bij aan natuurbeheer en zijn een belangrijke schakel in het vergroten van de biodiversiteit en de bijdrage aan natuurherstel. Wij zien graag dat boeren meer natuur gaan beheren voor het robuuster maken van ecosystemen, zoals ze van oudsher al deden. Daardoor is meer samenwerking nodig tussen de boeren, landgoederen, overheden, particulieren en natuurorganisaties die delen van het ecosysteem beheren.

Natuurbeheer is een vak waar veel kennis voor nodig is. Vanuit de overheid is vertrouwen nodig in de deskundigheid van de beheerders. Bij de

terreinbeherende organisaties is in de afgelopen eeuw enorm veel ervaring opgebouwd. Wij vinden dat meer van deze kennis en ervaring gebruik kan worden gemaakt voor het maken van goed natuurbeleid. Natuurbeleid moet vooral het werk van de terreinbeherende organisaties mogelijk maken. De overheid moet met ruimtelijke ordening, kaders en subsidies goede condities scheppen voor het beheer, maar niet alle details willen invullen. Voor robuuste ecosystemen is robuust lange termijnbeleid nodig. Natuurontwikkeling is immers vaak een kwestie van lange adem. Dit betekent lange termijn, met heldere kaders en doelen op hoofdlijnen en met voldoende financiering. We moeten durven kiezen voor resultaten die pas over dertig jaar zichtbaar zijn en het geduld opbrengen om beheerders niet af te rekenen op tussendoelen op de korte termijn, zeker niet in de vorm van aantallen soorten.

Met ons pleidooi voor minder nadruk op soorten en meer op robuuste ecosystemen voelen we

ons nog steeds verantwoordelijk voor een goede toekomst voor een grote diversiteit aan soorten, al rekenen we er de individuele beheerder niet op af. Het blijft dus ook belangrijk om soorten te blijven monitoren.

Met de landelijke Bossenstrategie zorgt de provincie Gelderland voor een kwaliteitsimpuls voor de bestaande bossen. Meer bos is nodig voor de biodiversiteit en voor het vastleggen van CO2. Hout is een klimaatneutrale bouwstof, die in de toenemende vraag naar grondstoffen voor een deel uit onze eigen provincie kan komen. Meer en multifunctioneel bos kan hieraan bijdragen. Op de gronden binnen het Gelders Natuurnetwerk streven we echter naar maximale biodiversiteit, dus kiezen we voor een diversiteit aan inheemse bomen. We zetten in op herstel en uitbreiding van houtwallen, singels en hagen (met vergoeding voor de boer) en voor structureel meer bomen en/of struiken op/rond bedrijventerreinen en langs de gemeentelijke, provinciale en Rijksinfrastructuur.

Onze keuzes

- + De provincie zet in het natuurbeleid meer in op robuuste ecosystemen en op de lange termijn en minder op soorten en gedetailleerde beheervoorschriften;
- + De provincie faciliteert het robuuster maken van ecosystemen door landschapsherstel, met name door uitbreiding van de groenblauwe dooradering met gebiedseigen landschapselementen en extensief landbouwkundig beheer, het liefst door boeren en particulieren. Op deze manier wordt het Gelders Natuurnetwerk (GNN) afgerond en wordt invulling gegeven aan de Bossenstrategie;
- + Meer ruimte voor kennis van de beheerders (terreinbeherende organisaties, landgoederen, particulieren, boeren) in het natuurbeheer;
- + Basisfinanciering voor beheer, afhankelijk van het soort ecosysteem, die gelijk is voor alle beheerders en die de beheerkosten dekt;
- + Het verwaarden van ecosysteemdiensten moet gemakkelijker worden gemaakt, zolang dit het ecosysteem niet aantast;
- + Een meer evenredige verdeling van de beheervergoeding tussen grondeigenaar en pachter bij verpachting van natuurgrond aan boeren;

- ⊕ Stimuleren van houtproductie waar dit ecologisch verantwoord is;
- ⊕ Bescherming van de Natura2000-gebieden, waarvoor we een internationale verantwoordelijkheid dragen. De kernkwaliteiten van de Nederlandse landschappen en aardkundige monumenten verdienen een wettelijke bescherming;
- ⊕ In de Omgevingsverordening worden de waarden van stilte en duisternis veiliggesteld.

6.3 Boeren en natuur

In Nederland is een grote tegenstelling gecreëerd tussen landbouw en natuur. Veel van de huidige natuurgebieden maakten echter vroeger als 'woeste gronden' deel uit van het landbouwsysteem: de omstandigheden waren niet gunstig voor akkers of weilanden, dus er werd niet of nauwelijks mest gebracht. Er werd vooral 'gehaald': plaggen, mest via de schapen, hooi of (hak-)hout. Dit leidde tot de biodiversiteit die we nu zo waarderen.

Waar vroeger landbouw en natuur met elkaar samenhangen, zitten ze elkaar nu vaak in de weg. Natuurgebieden hebben last van boeren, omdat een intensieve en efficiënte bedrijfsvoering vraagt om ontwatering en vergroting van de percelen. Bovendien heeft de

natuur last van emissies uit de landbouw, zoals ammoniak, fosfaat en bestrijdingsmiddelen. Boeren hebben last van natuurgebieden, omdat hen beperkingen worden opgelegd, doordat natuurgebieden worden uitgebreid, of ten bate van de natuur waterpeilen worden verhoogd. Boeren krijgen daardoor het gevoel dat ze niet welkom zijn in hun eigen gebied.

Gelukkig zijn er steeds meer initiatieven die landbouw en natuur weer verbinden, zoals de agrarische collectieven waarin boeren zijn verenigd die meedoen met agrarisch natuurbeheer en initiatieven op het gebied van natuurinclusieve landbouw. De ChristenUnie wil daarop inzetten, vooral in de nabijheid van natuurgebieden.

Onze keuzes

- ⊕ De provincie stimuleert natuurinclusieve landbouw, particulier natuurbeheer en agrarisch natuurbeheer, met name in zones rond natuurgebieden;
- ⊕ De provincie stimuleert beheer van natuurgebieden door lokale [natuurinclusieve] boeren;
- ⊕ Natuurdoelen zijn leidend. De voorwaarden mogen daar niet in belemmeren.

6.4 Recreatieve natuur

Het grootste deel van de Gelderlanders woont in stedelijk gebied. Voor hen is natuur van levensbelang om tot rust en op adem te komen. Toegang tot natuur vraagt aandacht, juist nu er focus ligt op het bouwen van nieuwe woningen. Dat kan gaan om natuurgebieden, om biodivers agrarisch cultuurlandschap en om natuur in de stad. Iedere stedeling zou op de fiets via groene linten in de stad binnen een half uur in de natuur moeten kunnen komen. Iedere stedeling zou binnen tien minuten wandelen in een park moeten kunnen zijn.

Het reguleren van de recreatieve druk in de natuurgebieden is één van de uitdagingen waar de provincie voor staat. Dit kan door nieuwe recreatiegebieden te creëren buiten

natuurgebieden en dit te combineren met de woningbouwopgave (wonen in het groen) en agrarische stadsrandlandschappen meer biodivers, aantrekkelijker en beter toegankelijk te maken.

Het blijkt heel gezond te zijn om in de natuur te zijn: niet alleen lichamelijk, maar ook geestelijk. Diverse natuurbeheerders werken daarom al samen met bijvoorbeeld GGZ-instellingen, reclassering, of sociale werkplaatsen. Het is niet alleen belangrijk voor de kwetsbare inwoner, ook de natuur wordt geholpen door deze inzet. Daarom vinden wij het belangrijk dat deze samenwerkingen waar mogelijk worden opgezocht en ondersteund.

Onze keuzes

- ⊕ Zonering, bijvoorbeeld door het afsluiten van sommige parkeerplaatsen, om kwetsbare natuur te ontlasten;
- ⊕ Tegelijkertijd zorgen voor toegankelijke natuur elders: een fijnmazig netwerk van fiets- en wandelpaden, met name rond de stad: zowel in natuur- en recreatiegebieden als op boerenland, met een goede verbinding van de stad naar het ommeland;
- ⊕ De provincie stimuleert vrijwilligerswerk in de natuur;
- ⊕ De provincie stimuleert samenwerking tussen natuur- en zorgorganisaties.

6.5 Fauna- en predatiebeheer

Beheer van flora en fauna kan om een aantal redenen nodig zijn. Bijvoorbeeld om te voorkomen dat invasieve exoten inheemse soorten verdringen (denk aan de Japanse duizendknoop of de Amerikaanse rivierkreeft). Of om te voorkomen dat kwetsbare populaties verdwijnen door predatie (bijvoorbeeld vossen en kraaien die eieren en kuikens van weidevogels eten). Of om ervoor te zorgen dat het bos zich

kan verjongen (door afschot van bijvoorbeeld herten). Of om te voorkomen dat wilde dieren in de winter verhongeren. Of om gevaarlijke situaties en overlast tegen te gaan (bijvoorbeeld door wilde zwijnen). Jacht kan onderdeel zijn van een pakket maatregelen dat het beheer van een natuurgebied nodig heeft, maar er moet ook uitgekeken worden naar methoden waarbij het niet meer nodig is om jagen. Ook hier streven

we naar robuuste en complete ecosystemen. Als weidevogelgebieden groot genoeg zijn en van een goede kwaliteit en er genoeg weidevogels zitten, kunnen ze wellicht de kraaien verjagen. Wellicht zorgt de komst van de wolf voor een lagere noodzaak om de populaties van herten en zwijnen bij te sturen. De discussie over de beste vorm van faunabeheer moet dus starten bij de draagkracht van een gebied en de vraag hoeveel schade en natuurlijke sterfte door voedseltekorten we accepteren.

Invasieve exoten komen we steeds vaker tegen. Doordat dieren en planten het goed kunnen vinden in onze natuur en in de steden en er vaak geen natuurlijke vijand is, planten ze zich gemakkelijk voort. Het is ook hier van belang dat er tijdig in kaart wordt gebracht waar de problemen met invasieve exoten zich voordoen, zodat er beheermaatregelen kunnen worden genomen.

Onze keuzes

- ⊕ De provincie geeft hoge prioriteit aan de bestrijding van exoten, omdat invasieve soorten voor veel schade zorgen;
- ⊕ Goede monitoring van de wolf is belangrijk. Enerzijds als het gaat om de aantallen en anderzijds als het gaat om de effecten van de wolf op fauna, maar ook op de mens en landbouwhuisdieren. Om goed zicht te krijgen op het aantal wolven is het belangrijk dat niet alleen DNA gebruikt wordt om aantallen vast te stellen maar ook gebruik te maken van waarnemingen. Beide uitgangspunten zijn bepalend voor het beperken van de beschermde status van de wolf;
- ⊕ Beheer van predatoren in weidevogelgebieden, in overleg met de agrarische collectieven;
- ⊕ Stoppen met jagen op soorten die geen overlast veroorzaken of andere soorten verdringen;
- ⊕ Een strikte bescherming voor wilde ganzen (die bij ons overwinteren) en een doordachte bestrijding van verwilderde ganzen (die bij ons overzomereren);
- ⊕ Een regeling die het boeren makkelijker en goedkoper maakt om wildschade te kunnen opgeven (inclusief schade door de wolf);
- ⊕ Goede voorlichting aan eigenaren van (kleine) landbouwhuisdieren over het beschermen van hun dieren tegen de wolf;
- ⊕ Voldoende menskracht voor vergunningverlening en handhaving.